

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства
та природокористування
ННІЕМ
Кафедра журналістики та українознавства

07-08-91М

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до виконання самостійної роботи
з курсу «Українська державність та культура»
для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
усіх освітніх програм економічних спеціальностей НУВГП
заочної та дистанційної форми навчання

Рекомендовано
науково-методичною радою
з якості ННІЕМ
Протокол № 5 від 24.01.2025 р.

Рівне – 2025

Методичні вказівки до виконання самостійної роботи з курсу «Українська державність та культура» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня усіх освітніх програм економічних спеціальностей НУВГП заочної та дистанційної форми навчання. [Електронне видання] / Гуменюк С. М. – Рівне : НУВГП, 2025. – 36 с.

Укладач: Гуменюк С. М., к. філос. н., доцент кафедри журналістики та українознавства.

Рецензент: Крупка О. В., к. істор. н., доцент кафедри журналістики та українознавства.

Відповідальний за випуск: Малевич Л. Д., к. філолог. н., завідувач кафедри

Директор ННІЕМ

Ковшун Н. Е.

© С. М. Гуменюк, 2025
© НУВГП, 2025

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Українська державність та культура» у час кровопролитного протистояння російській агресії, покликана увиразнити, переосмислити та поглибити знання про основні етапи українського державотворення, підкреслити значення унікальності нашого історичного шляху та велич нашої культури. Ця дисципліна дає можливість здобувачам вищої освіти усвідомити значення історичних етапів українського державотворення та культури творення, їх засадниче значення у соціальному житті наших співвітчизників.

Окрім цього варто підкреслити, що сучасний фахівець високої кваліфікації потребує гнучкості та системності мислення, вміння вибирати та фільтрувати інформацію, мати навички самоосвіти і високий рівень культури в цілому та знання витоків національної культури зокрема, і дисципліна «Українська державність та культура» покликана розвивати ці знання, вміння та навички.

У методичних рекомендаціях враховано досвід, набутий викладачами, що забезпечують навчально-виховний процес для здобувачів таких економічних спеціальностей як «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа», «Психологія», «Культурологія», «Журналістика», «Фінанси», «Облік і оподаткування», «Управління персоналом і банківська справа», «Міжнародні економічні відносини», «Менеджмент», «Підприємництво та торгівля», «Публічне управління та адміністрування», «Економіка», «Фінанси, банківська справа та страхування».

Ця дисципліна складається з трьох навчальних модулів, а саме:

Модуль I. Традиції державотворення в Україні: історія та сучасність.

Модуль II. Українська державність і культура у

європейському полікультурному просторі.

Модуль III. Основи держави і права.

Методичні вказівки стосуються двох перших модулів навчання, а саме **Модуль I.** Традиції державотворення в Україні: історія та сучасність та **Модуль II.** Українська державність і культура у європейському полікультурному просторі, які є визначальними для заочної та дистанційної форми навчання здобувачів вищої освіти економічних спеціальностей.

Дисципліна «Українська державність та культура» покликана формувати критичне мислення та громадянську свідомість, поглиблювати розвиток аналітичних здібностей та комунікативних навичок, уміння застосовувати набуті знання у професійній сфері.

Ця дисципліна знайомить здобувачів вищої освіти із численними пам'ятками української культури, основними досягненнями народної, традиційної і сучасної культури, з персоналіями, – митцями, що створювали та продовжують створювати унікальний та багатогранний світ української культури. Зазначимо також, що ця навчальна дисципліна дає можливість осягнути як єдиний комплекс український живопис, українську поезію, історичні підвалини та кращі взірці нашого зодчества, музичної творчості, зрозуміти особливості релігійних традицій українства. Дисципліна спонукає до осмислення естетичних уподобань нашого народу у конкретний історичний період.

Метою навчальної дисципліни «Українська державність та культура» є розуміння основних етапів становлення нашої державності та української культури у контексті європейської культури як цілісного явища, а також визначення основних періодів становлення української державності та формування української культури, проблеми українського державотворення. Аналіз історичної специфіки української національної культурної традиції покликаний стати головною

умовою формування ціннісних орієнтирів та гуманізації сучасного технологічно налаштованого українського соціокультурного простору.

Завдання цієї навчальної дисципліни полягає у тому, щоб ознайомити майбутніх бакалаврів економічних спеціальностей з основами сучасних підходів до вивчення історії української державності та сучасного розуміння і творення національної культури. Здобувачі познайомляться з особливостями світоглядних позицій, що у різний час впливали на історичний розвиток домінантних художніх стилів нашої культури, навчатися виявляти зв'язок культурних явищ із соціальними, цивілізаційними, побутовими, чи / або мистецькими явищами і процесами. Здобувачі вищого типу освіти економічних спеціальностей навчатися визначати основні мистецькі стилі та світоглядні засади різних періодів розвитку нашої культури, вільно оперувати широким фактологічним матеріалом.

Міждисциплінарні зв'язки. Нормативний інтегрований курс «Українська державність та культура» для студентів НУВГП змістовно зіставляється з дисципліною соціогуманітарного циклу: «Українська мова за професійним спрямуванням», яку вивчають також на першому курсі здобувачі усіх спеціальностей.

Педагогічною метою цієї дисципліни можна вважати формування висококультурних фахівців, творчих особистостей, які здатні адаптуватись до суперечливих умов інформаційного простору сучасного буття та невідворотних глобалізаційних процесів, що особливо актуально за умов зростаючого у світі динамізму економічних і соціальних процесів та за важких умов тривалої збройної агресії сусідньої держави. Адже війна як реальність у якій ми живемо вже майже три роки і яка намагається знецінити або й стерти з пам'яті, а навіть буквально стерти з лиця землі надбання українського державотворення, здобутки української

культури, знання про основні історичні етапи розвитку нашої культури, суттєво і негативно впливає на економічні, культурні та освітні процеси. Дисципліна покликана якоюсь мірою компенсувати наші втрати набутими знаннями та навичками. Також навчальна дисципліна «Українська державність та культура» допомагає створити сприятливі умови для інтелектуально-духовного саморозвитку, самореалізації та успішної професійної діяльності студентів у полікультурному просторі.

МЕТОДИЧНІ ПОРАДИ ДО ВИКОНАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

До кожної теми подано: *назву теми, тези, завдання для самостійної роботи, основну термінологію, персоналії* які допоможуть перевірити засвоєння матеріалу та *рекомендовану літературу*.

Назви тем співпадають з тими, що подані у силабусах та відповідають програмі дисципліни.

Тези - це послідовний і дуже стислий виклад навчальної інформації, яку слід уточнити, розкрити, проілюструвати, викласти у письмовій чи усній формі.

Питання для самоконтролю допоможе здобувачам визначити правильний вектор засвоєння навчального матеріалу та розподілити його між окремими учасниками групи. У цих завданнях акцентується увага на питаннях, що винесені на модульні контролі.

Студенти повинні осягнути також *основну термінологію* з якої як з арматури вибудовується каркас знань даної дисципліни.

Персоналії – окрема важлива складова української державності та культури – особистості, завдяки яким ми відбулися як унікальна історико-культурна ойкумена.

Рекомендована література подається до кожної теми для того, щоб виконати умову академічного навчання з вивічених наукових джерел.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

Традиції державотворення в Україні: історія та сучасність

Тема 1.

Державотворчі процеси у давню та середньовічну добу.

ТЕЗИ

- Східнослов'янські племена та їх взаємовідносини.
- Особлива роль полян, древлян та волинян у пропедевтиці державотворення середньовічної доби.
- Зародження державницьких традицій на українських землях.
- Становлення Русі-України.
- Апогей розвитку давньої Русі за князювання Ярослава Мудрого;
- Школи книжного вчення, князівська школа, монастирські культурно – освітні заклади.
- Роль бояр у давньоруській традиції;
- Основні середньовічні міста: Київ, Чернігів, Володимир, Любеч та ін.
- Суспільно-політичні реалії формування Київської Русі.
- Галицько-Волинська держава. Особливості її розвитку.
- Русь-Україна, Галицько-Волинське князівство у системі відносин середньовічних держав Східної Європи.

- Значення для державотворчих процесів окремих особистостей, а саме князів – княгині Ольги, Володимира Великого, Святослава, Ярослава Мудрого, Володимира Мономаха та ін.
- Особлива роль Данила Галицького, Романа Мстиславовича.
- Київська Русь та Галицько-Волинське князівство – спадкоємність та унікальність.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

- Підготуйте розповідь про розселення східнослов'янських племінних союзів.
- Як утворилася Давня Русь?
- Внутрішньополітична та зовнішня діяльність князів: Олега, Ігоря, Ольги, Святослава, Володимира Великого та Ярослава Мудрого.
- Коли і ким відбулося запровадження християнства як державної релігії.
- Що таке «тріумвірат Ярославичів»?
- Що ви знаєте про правління Володимира Мономаха?
- Коли відбулося об'єднання Галицького та Волинського князівств.?
- Охарактеризуйте кязювання Данила Романовича.
- Коли розпочалася монгольська навала на південно-західні землі Русі?
- Кого ви знаєте з нащадків Данила Романовича?
- Поступ суспільно-політичного життя Галицько-Волинського князівства.

→ *Визначте найважливіші характеристики Київської Русі та Галицько-Волинського князівства.*

ПЕРСОНАЛІЇ

- ✓ *Княгиня Ольга – реформи та державницька діяльність.*
- ✓ *Князь Святослав та військова справа*
- ✓ *Володимир Великий – здобутки запровадження християнства у Київській Русі*
- ✓ *Нестор Літописець – «Повість временних літ»*
- ✓ *Антоній та Феодосій Києво-Печерські – заснування іночества та*
- ✓ *Митрополит Іларіон – значення «Слова про Закон та Благодать»*
- ✓ *Ярослав Мудрий – апогей розквіту Русі*
- ✓ *Володимир Мономах – особлива роль*
- ✓ *Князі Данило, Роман.*

ОСНОВНА ТЕРМІНОЛОГІЯ

Волиняни, уличі, поляни, древляни, тиверці, політеїзм, монотеїзм, міфологія, календарна система, графіті, книжники, любомудри, літописи, ізборники, християнство східного типу, Золоті ворота, геоцентризм, тріумфірат, князівство, монголо-татарська навала.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. *Історія української культури : навч. посіб. / В. Гром та ін. ; ред. В. Гром. Рівне : НУВГП, 2012. 288 с.*
2. *Бойко О. Історія України. 7-ме вид. Київ, 2018. 720 с.*

3. Грушевський М. С. Історія України-Руси. Київ-Львів, 1907. 538 с. <http://litopys.org.ua/hrushrus/iur4.htm>.
4. Дедурін Г., Іванов С., Чорний І. Історія та культура України : навч. посіб. Харків : ХНУВС, 2017. 108 с.

[http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/1854/istoriya ta kul tura ukrayini navch posi.pdf?sequence=2&isAllowed=y](http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/1854/istoriya%20ta%20kul%20tura%20ukrayini%20navch%20posi.pdf?sequence=2&isAllowed=y)

5. Зінкевич Р., Ратушна О., Нагірняк А. Історія державності та культури України : навч. посіб. Львів, 2020.

Тема 2.

Козацько-гетьманська державність у XVII-XVIII століттях

ТЕЗИ

- *Феномен українського козацтва;*
- *Б. Хмельницький та його особлива роль у Національно-визвольній війні українського народу проти ополчення.*
- *Кардинальні зміни в суспільно-політичному житті українства.*
- *Селянські повстання.*
- *Утворення української козацької держави.*
- *Військо Запорозьке.*
- *Зовнішньополітична діяльність уряду Б. Хмельницького.*
- *Гетьман Іван Виговський та його політичні ініціативи;*
- *Ухвалення Гадяцьких пунктів;*
- *Московсько-українська війна;*
- *Гетьман Юрій Хмельницький.*

- *Поділ Гетьманщини;*
- *Гетьманування Тетері, Брюховецького, Дорошенка, Многогрішного, Самойловича.*
- *Чигиринські походи турецько-татарського війська.*
- *Запорозька Січ у складі Гетьманщини.*
- *Адміністративно-територіальний устрій Слобідської України.*

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

- З чим пов'язано відродження української державності у середині XVII ст.?
- Хто був лідером державотворчих процесів цього періоду?
- Назвіть основних гетьманів та розкажіть про їх здобутки українського державотворення.
- Державно-політичний розвиток Гетьманщини у II половині XVII – XVIII ст.
- Як утворилася Запорізька Січ ?
- Яким був її політичний устрій?
- Микитинська та Базавлуцька Січі.
- Хто такий Байда Вишневецький?
- Які школи існували у Козацько-гетьманській державі?
- Гетьманщина в системі міжнародних відносин.
- З якими країнами були укладені договори у Війська Запорозького?
- Розкажіть про обмеження автономії та ліквідація козацько-гетьманської державності.
- Хто був останнім гетьманом до процесів ліквідації козацької державності?

ПЕРСОНАЛІЇ

- ✓ *Байда Вишневецький – засновник Січі.*
- ✓ *Іван Виговський*
- ✓ *Самойлович і Брюховецький*
- ✓ *Богдан Хмельницький – особлива роль в українському державотворенні.*
- ✓ *Іван Мазепа – гетьман, меценат української культури та православних храмів, автор україноцентричних ініціатив.*
- ✓ *Петро Конашевич-Сагайдачний – сподвижник Петра Могили, Іова Борецького та Єлисея Плетенецького.*
- ✓ *Іван Богун – ратні подвиги.*
- ✓ *Ірина (Раїна) Соломирецька з роду Гойських – освітні ініціативи*
- ✓ *Єлисей Плетенецький та його взаємозв'язки з козацтвом.*
- ✓ *А. Вишневецька – її роль у сприянні освітнім процесам Гетьманщини.*
- ✓ *Адам Кисіль – сенатор і захисник православ'я*

ОСНОВНА ТЕРМІНОЛОГІЯ

Військо Запорізьке, козацтво, редут, гетьман, клейноди, старшина, хоругви, обозний, каламар, Січ, Микитинська Січ, Скит «Чорний вир», Ксилургу, герб Війська Запорозького, Козацька Рада, Правобережна Україна, Лівобережна Україна, колегії, Слобідська Україна, Конституція Пилипа Орлика

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Бойко О. Історія України. 7-ме вид. Київ, 2018. 720 с.
2. Грушевський М. С. Історія України-Руси. Київ-Львів, 1907. 538 с.

3. Дедурін Г., Іванов С., Чорний І. Історія та культура України : навч. посіб. Харків : ХНУВС, 2017. 108 с.
4. Гуменюк С.М., Климук М.В., Небожинський Н.В., До тисячоліття культурних зв'язків з Афоном: козацький скит «Чорний вир» . *Сучасні проблеми гуманітаристики: світоглядні пошуки, комунікативні та педагогічні стратегії*: Матеріали VI Всеукр. наук.-практ. конфер. Редкол. Бошицький Ю.Л., Чернецька О.В., Українець С.Я. Рівне: РІКУП НАНУ, 2016. С.98-100.
5. Дмитро Яворницький. Вольності запорізьких козаків. <https://archive.org/details/volnostizaporoz01vagoog/page/n117/mode/2up?view=theater>

Тема 3.

Боротьба за українську державність у 1917-1921 рр.

ТЕЗИ

- *Активізація українських національно-державотворчих тенденцій у контексті розвитку загальноросійських демократичних процесів.*
- *Українська Народна Республіка часів Центральної Ради.*
- *Універсали Центральної Ради.*
- *Гетьманський переворот. Українська держава гетьмана Павла Скоропадського: внутрішня та зовнішня політика, причини поразки.*
- *Західноукраїнська народна республіка та її державне будівництво.*
- *УНР. Директорія. Акт Злуки 22.01.1919 р.*
- *Проголошення більшовицької УСРР.*
- *Боротьба за владу в Україні у 1919-1920 рр.*
- *Причини поразки української національної революції 1917-1921 рр.*

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

- Поясніть причину революційних подій в Україні у 1917 – на початку 1918 р.
- Зміна поглядів політичних сил України щодо самовизначення українців (Універсали Центральної Ради).
- Діяльність Української Центральної Ради в умовах загострення конфлікту з Тимчасовим урядом та більшовицько-ленінською Росією.
- Проголошення Української Народної Республіки.
- Війна радянської Росії з УНР;
- Проголошення незалежності УНР.;
- Брестський мир між УНР та державами Четверного союзу, Військова конвенція УНР з Німеччиною та Австро-Угорщиною.
- Конституція Української Народної Республіки.
- Державний переворот і прихід до влади Павла Скоропадського.
- Утворення Української Держави. Утворення ЗУНР.
- Прихід до влади Директорії.
- Акт злуки УНР та ЗУНР.
- Окупація військами Антанти півдня України. Денікінський режим в Україні.
- Більшовицька влада в Україні.
- Прийняття Конституції УСРР 1919 р.
- Що засвідчила Варшавська угода між УНР та Польщею?
- Польсько-радянська війна на території України. Утворення Галицької СРР.

ПЕРСОНАЛІЇ

- ✓ *Михайло Грушевський та його провідна роль у політичних процесах даного періоду*
- ✓ *Павло Скоропадський – гетьманський переворот*
- ✓ *Володимир Винниченко*
- ✓ *Євген Петрушевич,*
- ✓ *Симон Петлюра,*
- ✓ *Володимир Липківський,*
- ✓ *Георгій Нарбут - розробник графічних проектів азбуки та купюр нових грошових одиниць*
- ✓ *Володимир Вернадський*
- ✓ *Нестор Махно – представник анархічних рухів*

ОСНОВНА ТЕРМІНОЛОГІЯ

УНР, УЦР, Універсали Центральної Ради, Директорія, Українська Держава Павла Скоропадського, більшовизм, ленінізм, Українська академія наук, наукові часописи, Антанта, Денікінський режим, Акт злуки, бій під Крутами.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Історія української культури : навч. посіб. / В. Гром та ін. ; ред. В. Гром. Рівне : НУВГП, 2012. 288 с.
2. Бойко О. Історія України. 7-ме вид. Київ, 2018. 720 с.
3. Грушевський М. С. Історія України-Руси. Київ-Львів, 1907. 538 с.
4. Дедурін Г., Іванов С., Чорний І. Історія та культура України : навч. посіб. Харків : ХНУВС, 2017. 108 с.
5. Вербицька П. Історія української культури: європейський контекст: навчальний посібник / П. Вербицька, І. Хома. Л.: Львівська політехніка, 2015. 304 с.

6. Зінкевич Р., Ратушна О., Нагірняк А. Історія державності та культури України : навч. посіб. Львів, 2020.

Тема 4.

Радянська модель української державності та її трансформації у 1921-1991 рр.

ТЕЗИ

- Форма і суть української радянської державності. Національна радянська державність як політичний феномен.
- Утворення Союзу РСР. Національне відродження 1920-х рр.
- «Розстріляне відродження» 1930-х рр.
- Західноукраїнські землі у складі Польщі, Чехословаччині і Румунії у міжвоєнний період.
- Карпатська Україна.
- Друга світова війна та її вплив на розвиток державницьких ідей в українському суспільстві.
- Особливості суспільно-політичного розвитку УРСР у другій половині 1940-х - 1980-х років.
- Колапс СРСР. Створення нової політичної ситуації в Україні на межі 1980-х – 1990-х рр.
- Проголошення незалежності України.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

- Розкрийте форму та суть української радянської державності.

- Національна радянська державність як політичний феномен.
- З чим пов'язане національне відродження 1920-х років?
- «Розстріляне відродження» 1930-х рр.
- Яка ситуація була у західноукраїнських землях у складі Польщі? У складі Чехословаччини?
- Розкажіть про українські землі у складі Румунії в міжвоєнний період.
- Карпатська Україна.
- Друга світова війна на українських теренах.
- Вплив ДСВ на розвиток державницьких ідей в українському суспільстві.
- Особливості суспільно-політичного розвитку УРСР у 2-й половині 1940-х - 1980-х роках.
- Створення нової політичної ситуації в Україні на межі 1980-х – 1990-х рр.
- Чорнобильська трагедія
- Проголошення незалежності України.

ПЕРСОНАЛІЇ

- ✓ *Сергій Корольов – авіація та космічні розробки*
- ✓ *Борис Патон та його внесок у мостобудування..*
- ✓ *Олесь Гончар та його роман «Собор»;*
- ✓ *Юрій Мушкетик та НСПУ*
- ✓ *В.Сосюра – вірші про Україну.*
- ✓ *Катерина Білокур – українські квіти, що здивували Париж.*
- ✓ *Національна премія ім. Тараса Шевченка та її лауреати;*
- ✓ *Марія Приймаченко та її оригінальна творчість. Дадаїзм.*
- ✓ *Радянські художники, письменники, громадські діячі*

ОСНОВНА ТЕРМІНОЛОГІЯ

СРСР, УРСР, Карпатська Україна, національне відродження, тоталітаризм, «Розстріляне відродження», голодомори, соціалізм, Перша Світова війна, Друга світова війна, соцреалізм, космічні галузі, важка промисловість, легка промисловість, відлига, перебудова, гласність.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Історія української культури : навч. посіб. / В. Гром та ін. ; ред. В. Гром. Рівне : НУВГП, 2012. 288 с.
2. Бойко О. Історія України. 7-ме вид. Київ, 2018. 720 с.
3. Грушевський М. С. Історія України-Руси. Київ-Львів, 1907. 538 с.
4. Дедурін Г., Іванов С., Чорний І. Історія та культура України : навч. посіб. Харків : ХНУВС, 2017. 108 с.
5. Вербицька П. Історія української культури: європейський контекст: навчальний посібник / П. Вербицька, І. Хома. Л.: Львівська політехніка, 2015. 304 с.
6. Плохій С. Брама Європи. Історія України від скифських воєн до незалежності / С. Плохій. – Х.: Клуб сімейного дозвілля. 2018. – 496 с.

Тема 5.

Україна - суверенна держава.

Постмодерністські тенденції культури.

Глобалізаційні процеси. Євроінтеграція.

ТЕЗИ

- Державне будівництво в Україні. Леоніда Кравчука. Конституційний процес.

- Леонід Кучма. Політична криза в Україні 2000-2002 роках.
- Президентські вибори 2004 р. «Помаранчева революція». Президентство Віктора Ющенка (2005-2010 рр.) та Віктора Януковича (2010-2014 рр.).
- Революція гідності.
- Провал режиму Януковича.
- Окупація та анексія Криму РФ.
- Президентські вибори 2014.
- Президентство Петра Порошенка (2014-2019 р.);
- Російсько-українська війна. Прихід до влади Володимира Зеленського.
- Масштабна збройна агресія росії проти України з 2022 по теперішній час.
- Україна у глобалізаційних та євроінтеграційних процесах.
- Співпраця з Європейським Союзом та НАТО.

ПЕРСОНАЛІЇ

- ✓ *Леонід Кравчук – уродженець Рівненщини та перший президент України*
- ✓ *Віталій Кличко, Олександр Усик;*
- ✓ *Сергій Бубка – олімпійський чемпіон;*
- ✓ *Вячеслав Чорновіл*
- ✓ *Леонід Кучма – внесок у державотворчі процеси*
- ✓ *Віктор Ющенко та Катерина Ющенко*
- ✓ *Віктор Янукович – невиправдана довіра: утікач до росії*
- ✓ *Петро Порошенко та партія «Європейська солідарність»*
- ✓ *Сергій Кримський та Віталій Табачковський*
- ✓ *Борис Патон*
- ✓ *Володимир Зеленський та партія «Слуга народу»*

ОСНОВНА ТЕРМІНОЛОГІЯ

Незалежність, соборність, парламент, демократичні процеси, «газові та торговельні війни» з росією, Євромайдан, Революція Гідності, анексія Криму, Угода з ЄС, глобалізаційні процеси, євроінтеграція, корупція, олігарх, приватизація, збройна агресія росії, кіборги.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

- *Схарактеризуйте основні проблеми з якими довелось боротись незалежній Україні.*
- *Дайте оцінку таким подіям як Помаранчева революція та Євромайдан;*
- *В чому унікальність української державної символіки?*
- *Визначте основні напрямки зовнішньої політики незалежної України;*
- *Кого з мислителів, знаних у світі українців ви знаєте?*
- *На чому засновані ринкові відносини?*
- *Що ви знаєте про ЗСУ та їх керівний склад?*
- *Окресліть явище екуменічних тенденцій сьогодення в Україні;*
- *Дайте визначення терміна «тимчасово окуповані території».*

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Історія української культури : навч. посіб. / В. Гром та ін. ; ред. В. Гром. Рівне : НУВГП, 2012. 288 с.
2. Бойко О. Історія України. 7-ме вид. Київ, 2018. 720 с.
3. Грушевський М. С. Історія України-Руси. Київ-Львів, 1907. 538 с.
4. Дедурін Г., Іванов С., Чорний І. Історія та культура України : навч. посіб. Харків : ХНУВС, 2017. 108 с.

5. Зінкевич Р., Ратушна О., Нагірняк А. Історія державності та культури України : навч. посіб. Львів, 2020.
6. Історія української культури: зб. матеріалів і документів; за ред. С.М. Клапчука, В.Ф. Остафійчука. К., 2000.
7. Вербицька П. Історія української культури: європейський контекст: навчальний посібник / П. Вербицька, І. Хома. Л.: Львівська політехніка, 2015. 304 с.
8. Плохій С. Брама Європи. Історія України від скифських воєн до незалежності / С. Плохій. Х.: Клуб сімейного дозвілля. 2018. 496 с.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.

Українська державність та культура у європейському полікультурному просторі

Тема 6.

Давня і середньовічна культура наших земель.

ТЕЗИ

- Скіфи, сармати і кіммерійці
- Трипільська цивілізація
- Антична сторінка праукраїнських земель
- Ольвія, Херсонес, Пантікапей, Тіра, Феодосія
- Пізня античність як ворота християнської культури
- Культура Київської Русі та спадкоємство державницьких традицій Галицько-Волинського князівства.
- Християнство як чинник нових культурних процесів.
- Писемність. Освіта і наука. Літописання.

- Література давньої Русі.
- Право. Законодавство. «Руська правда». Реформи Ярослава Мудрого.
- Зодчество. «Гадаріка». Тереди та дерев'яне будівництво.
- Плінфа та кам'яне будівництво.
- Монастирі та культурні центри. Храдобудівництво. Десятинна церква.
- Софія Київська.
- Монументальний живопис.
- Мистецтво мозаїки. Фрески. Іконопис.
- Книжкова мініатюра. Остромирове Євангеліє.
- Ізборники.
- Скрипторії та бібліотеки.
- Художнє ремесло.
- Музична культура. Знаменний спів.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

- *Схарактеризуйте дохристиянську культуру кочових племен на наших теренах*
- *Дайте оцінку культурі античності на наших теренах: античність грецька та античність римська.*
- *В чому унікальність трипільської цивілізації?*
- *Визначте основні ознаки культури Київської Русі.*
- *Схарактеризуйте мовну ситуацію та поширення писемності в Київській Русі? Розкрийте особливості «софійської абетки», кирилиці та глаголиці.*
- *Які кардинальні зміни відбуваються у культурі Київської Русі після запровадження християнства?*
- *Які кам'яні архітектурні споруди з'явилися в X–XIII ст. у Києві, Чернігові, Овручі, Вишгороді? Які з них збереглися до наших днів?*

- *Окресліть особливості перекладної та оригінальної літератури Київської Русі та Галицько-Волинського князівства.*
- *Яким чином розвивалися освіта, наукові знання та література Київської Русі?*
- *Проаналізуйте архітектуру та пов'язані з нею види мистецтва Київської Русі.*
- *У чому полягає особливість культури Галицько-Волинського князівства?*
- *Як теоцентричний світогляд впливав на формування сакральної культури?*

ОСНОВНА ТЕРМІНОЛОГІЯ

Полісна система античності, Ольвія, Херсонес, Тіра, Велика Скіфія, трипільська цивілізація, анти та склавини, Давня Русь, Київська Русь, християнство, православ'я, книжна мініатюра, берестяна грамота, зодчество, дитинець, християнський аскетизм, чернецтво, монастирські комплекси, перекладна та оригінальна література, глиняна кераміка, абетка, скрипторії, літописи, знаменний спів, геоцентризм, хрестово-купольний храм, Євангеліє, моральні максими.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Бойко О. Історія України. 7-ме вид. Київ, 2018. 720 с.
2. Історія української культури: зб. матеріалів і документів; за ред. С.М. Клапчука, В.Ф. Остафійчука. К., 2000.
3. Ізборник-2004. Історія України IX-XVIII ст. Першоджерела та інтерпретації. Електронна бібліотека давньої української літератури / <http://litopys.org.ua/>

4.Вербицька П. Історія української культури: європейський контекст: навчальний посібник / П. Вербицька, І. Хома. Л.: Львівська політехніка, 2015. 304 с.

5.Плохій С. Брама Європи. Історія України від скифських воєн до незалежності / С. Плохій. Х.: Клуб сімейного дозвілля. 2018. 496 с.

Тема 7.

Ренесанс та бароко на українських теренах.

Козацьке бароко.

ТЕЗИ

- Особливості української культури доби Ренесансу.
- Відродження античних тенденцій та поширення гуманістичних ідей у нашій культурі Литово-польської доби.
- В-К. Острозький та його роль у відродженні української культури.
- Розвиток освіти і науки. Острог – культурно-освітній центр.
- Архітектурні шедеври Львова. Вежа Корнякта. Успенська церква. Каплиця Боїмів.
- Полемічна творчість Іоанна Вишенського, Василя Суразького, Мелетія Смотрицького, Герасима Смотрицького, Іпатія Потія, Іова Княгиницького та ін.
- Українська культура у II половині XVII – XVIII ст.
- Велика шеделівська дзвіниця Лаври.
- Золота доба Києво-Могилянського колегіуму.
- Інокентій Гізель, Стефан Яворський, Феофан Прокопович.
- Особлива роль Григорія Сковориди. Концепція трьох світності та концепція сродної праці.
- Філія Києво-Могилянського колегіуму у Гощі. Петро Могила. Феофан Прокопович. Старушкевич.

- Наука: суперництво традиціоналізму та схоластичних тенденцій. Друкарська справа. Єлисей Плетенецький та науковий гурток Києво-Печерської Лаври.
- Література оригінальна та перекладна. Гомілетика. Панегірики.
- Музична культура: партесний спів.
- Внесок українців у розбудову Російської імперії.
- Визначні архітектурні пам'ятки доби козацького бароко: п'ятибанні храми. Покровська церква Харкова.
- Рококо як змаліле бароко.
- Живопис: Кондзелевич та Руткович.
- Школи іконопису і гравюри.
- Парсуна – парадний портрет; приклади портретів шляхтичів.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

- *Яким був національний варіант Ренесансу і Реформації в українській культурі?*
- *Хто такі українські гуманісти епохи Відродження?*
- *Що ви знаєте про братства як осередки національно-релігійного та культурно-освітнього життя?*
- *Які культурно-освітні центри цієї доби ви знаєте?*
- *Синодальне видання «Острозької Біблії 1581р.*
- *Розкажіть про виникнення українського друкарства.*
- *У чому полягає особливість Пересопницького Євангелія?*
- *Що таке полемічна література? Кого ви знаєте з її представників?*
- *У чому полягають особливості архітектури та образотворчого мистецтва доби, яку вивчаємо?*
- *Розкрийте феномен козацької культури.*

ПЕРСОНАЛІЇ

- ✓ *Князь Василь-Костянтин Острозький – меценат та захистник православ'я.*
- ✓ *Гальшка (Єлизавета) Гулевичівна – роль для становлення освітніх процесів.*
- ✓ *Іван Федоров - першодрукар*
- ✓ *Іван Вишенський - полеміст і патріот.*
- ✓ *Герасим Смотрицький – перший ректор ОА*
- ✓ *Клірик Острозький, Христофор Філалет, Василь Суразький – полемічна творчість.*
- ✓ *Дем'ян Наливайко,*
- ✓ *Кирило Лукаріс – викладач та перекладач.*
- ✓ *Мелетій Смотрицький,*
- ✓ *Петро Могила – лідер освітніх ініціатив.*
- ✓ *Павло Русин з Кросна - латиномовна творчість.*
- ✓ *Станіслав Оріховський – автор гуманістичних трактатів та першої друкованої за межами наших земель книги «Прогностична оцінка...»*
- ✓ *Юрій Дрогобич – гуманіст.*

ОСНОВНА ТЕРМІНОЛОГІЯ

Відродження, бароко, козацьке бароко, парусна, бароковий іконостас, рококо, полемічна література, полемісти, гуманісти, просвітники, друкарська справа, Острозька друкарня, Острозька Біблія, Пересопницьке Євангеліє, Києво-Могилянський колегіум, православні братства, Кревська унія, Берестейська унія, Люблінська унія, гомілетика.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Історія української культури : навч. посіб. / В. Гром та ін. ; ред. В. Гром. Рівне : НУВГП, 2012. 288 с.
2. Бойко О. Історія України. 7-ме вид. Київ, 2018. 720 с.

3. Вербицька П. Історія української культури: європейський контекст: навчальний посібник. П. Вербицька, І. Хома. Л.: Львівська політехніка, 2015. 304 с.
4. Гуменюк С.М. *Острозькі книжники як продовжувачі святоотцівської традиції*. Альманах «Університетська Кафедра» Культурологія. Аксіологія. Філософія. Етнологія. Дискусії. Рецензії. Анотації. Серія: Філософія. Альм. Київ : КНЕУ, 2014. Вип. 3. С. 37-46.
<http://ir.kneu.edu.ua/bitstream/2010/3775/1/37-46.pdf>
5. Гуменюк С.М. *Концепція полемічної літератури у дослідженнях Дмитра Чижевського*. Філологічний дискурс: збірник наукових праць. Серія: «Літературознавство». Хмельницький, 2018. Вип. 8. С.17-25.
6. Вербицька П. Історія української культури: європейський контекст: навчальний посібник / П. Вербицька, І. Хома. Л.: Львівська політехніка, 2015. 304 с.
7. Плохій С. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності / С. Плохій. Х.: Клуб сімейного дозвілля. 2018. 496 с.
8. Гуменюк С.М. Острозький православний традиціоналізм: світоглядні пошуки та орієнтири., Рівне; НУВГП, 2013.192 с.
<https://ep3.nuwm.edu.ua/1643/>

Тема 8.

Національно-культурне відродження наприкінці XVIII – на початку XX ст.

Особливості розвитку української культури в складі Російської та Австро-Угорської імперій.

ТЕЗИ

- Періоди культурно-національного відродження. Освітні процеси. Гімназії. Вищі жіночі курси. Реальні та класичні училища.
- Розбудова міст. Київ. Харків. Одеса.
- Університети: Львівський, Харківський університет ім. Каразіна, Київський університет ім. Володимира Великого, Чернівецький, Одеський.
- Наука. Інтелектуальний і культурний рух 1850 – 1870-х рр.
- Література: Котляревський, Шевченко, Франко, Українка.
- Музика: класична музична спадщина Лисенка.
- Театральне мистецтво: професійний театр. Театр Корифеїв.
- Архітектура класицизму (червоний корпус Київського університету, палацово-паркові комплекси).
- Взірці ампіру. Найбільша площа Європи. Палацово-паркова архітектура. Еклектизм. Оперні театри в Києві, Одесі, Львові. Українські благодійники та меценати. Архітектура модерну. Живопис.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

- *Поясніть, яке значення для антикріпосницького руху мало Кирило-Мефодіївське братство;*
- *Яке значення для розвитку української культури мала поява періодичних видань?*
- *Що таке «громадівський рух»?*
- *Як розвивалась у даний період світська музична культура?*
- *Назвіть найвідоміші українські опери.*
- *Хто з українських письменників розвиває реалістичний художній стиль у літературі?*

- Які тенденції переважають у архітектурі другої половини XIX століття?
- У яких конкретних пам'ятках помітні тенденції візантійських традицій у архітектурі?
- У чому полягає особливість створення палацово-паркових ансамблів? Які з них вам відомі?
- Які суспільно-політичні та духовно-ідеологічні процеси відбувалися в Україні наприкінці XVIII – на початку XIX ст.?
- У чому полягають особливості українського літературного процесу?
- Розкажіть про розвиток театрального, образотворчого і музичного мистецтва.
- Які ви знаєте національні культурні організації і рухи українців в умовах реакційної урядової політики?
- Як розвивалася українська культура в контексті суспільно-історичних реалій кінця XIX – поч. XX століття?
- Що ви знаєте про розвиток освіти та науки в Україні у другій половині XIX – на початку XX ст. ?
- Розкажіть про Наукове товариство ім. Т. Шевченка, культурно-просвітницьку діяльність громад та виникнення «Просвіти».
- Чому М. Лисенка вважають засновником української класичної музики?
- Що означає вислів «Театр корифеїв»? Кого ви знаєте з його представників?
- З чим пов'язане формування національного стилю в архітектурі та образотворчому мистецтві?

ПЕРСОНАЛІЇ

- ✓ *Василь Кричевський та Федір Кричевський*
- ✓ *Володимир Білозерський, Микола Костомаров, Пантелеймон Куліш, Тарас Шевченко - особлива роль для України.*
- ✓ *Михайло Грушевський – науковець і політичний діяч.*
- ✓ *Микола Лисенко – класична музика та композиторська діяльність.*
- ✓ *Леся Українка – поетична діяльність, драматургія, громадянська позиція.*
- ✓ *Іван Франко – літературознавець, перекладач, письменник, поет.*
- ✓ *Михайло Старицький – українська театральна школа.*
- ✓ *Іван Карпенко-Карий – слід корифея.*
- ✓ *Марія Заньковецька – акторська діяльність.*
- ✓ *Володимир Антонович – видатний історик.*
- ✓ *Борис Грінченко – науковець, видатний філолог.*

ОСНОВНА ТЕРМІНОЛОГІЯ

Російська імперія, Австро-Угорська імперія, театральне мистецтво, театр корифеїв, національне відродження, романтизм, класицизм, університетська освіта, опера, класичне мистецтво, архітектура великих міст, скульптура, академізм, синтементалізм, громади.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Історія української культури : навч. посіб. / В. Гром та ін. ; ред. В. Гром. Рівне : НУВГП, 2012. 288 с.
2. Бойко О. Історія України. 7-ме вид. Київ, 2018. 720 с.
3. Вербицька П. Історія української культури: європейський контекст: навчальний посібник. П. Вербицька, І. Хома. Л.: Львівська політехніка, 2015. 304 с.

4. Плохій С. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності. Х.: Клуб сімейного дозвілля. 2018. 496 с.

Тема 9.

Національна культура у ХХ-ХХІ ст.: здобутки, втрати, перспективи.

ТЕЗИ

- Особливості розвитку культури у ХХ ст.: Здобутки і втрати в українській культурі радянської доби.
- Тенденції розвитку архітектури та образотворчого мистецтва.
- Основні здобутки літератури: жанрова палітра.
- Вилучення «ідеологічно-шкідливої літератури»;
- Культурне та духовне життя наприкінці ХХ ст. – початку ХХІ століття;
- Церква в Україні. Православ'я. Католицизм. Протестантизм.
- Проблема підняття престижу української культури, входження її у світовий культурний простір: розширення та поглиблення інтенсифікації міжнародних культурних зв'язків.
- Експансія масової культури та здобутки фундаментальної української культури;
- Течія Конструктивізму та її новаторські пошуки.

ОСНОВНІ ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

- Назвіть основні риси культурного будівництва в радянській Україні в 20–30 рр. ХХ ст.
- Що ми називаємо «Розстріляним відродженням»?
- Які наслідки для української культури мала тоталітарна диктатура?
- Пригадайте конкретні випадки проявів тоталітаризму.
- Хто запропонував термін «Розстріляне відродження»?

- Що ви знаєте про В.Поліщука та В. Підмогильного?
- Як вплинули репресії та голодомори на культуру УРСР?
- Які два антагоністичні напрямки мала українська культура в період сталінізму?
- Розкажіть про репресії проти митців на прикладі конкретної історичної постаті.
- Які особливості української культури виявилися в роки війни?
- Назвіть представників культури, які були прибічниками чи противниками соцреалізму.
- Який жанр мистецтва особливо шанували та розвивали в повоєнний період?

ПЕРСОНАЛІЇ

- ✓ *Володимир Вернадський - академік*
- ✓ *Агатангел Кримський – поліглот і перекладач.*
- ✓ *Олександр Довженко – кіномистецтво та письменницька діяльність.*
- ✓ *Остап Вишня – український гуморист*
- ✓ *Павло Тичина – поетичні здобутки, громадянська позиція.*
- ✓ *Лесь Курбас – «Молодий театр» та репресії проти митця.*
- ✓ *Микола Хвильовий та його антимосковська, європейська позиція.*
- ✓ *Микола Зеров - перекладач, поет, лідер неокласиків.*
- ✓ *Іван Огієнко -*
- ✓ *Михайло Бойчук та його школа образотворчого мистецтва.*
- ✓ *Георгій Нарбут – визначний графік та ілюстратор.*
- ✓ *Олександр Мурашко - живопис модерну.*
- ✓ *Іван Їжакевич – художник-монументаліст*

- ✓ *Микола Леонтович – видатний композитор.*
- ✓ *Федір Кричевський та Василь Кричевський.*

ОСНОВНА ТЕРМІНОЛОГІЯ

Модернізм, авангардизм, супрематизм, експресіонізм, імпресіонізм, постмодернізм, дадаїзм, футуризм, неокласицизм, «Розстріляне відродження», репресії проти митців, реформа освіти, українське «Поетичне кіно», масова культура, елітарна культура, професійні спілки.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Історія української культури : навч. посіб. / В. Гром та ін. ; ред. В. Гром. Рівне : НУВГП, 2012. 288 с.
2. Бойко О. Історія України. 7-ме вид. Київ, 2018. 720 с.
3. Вербицька П. Історія української культури: європейський контекст: навчальний посібник. П. Вербицька, І. Хома. Л.: Львівська політехніка, 2015. 304 с.
4. Плохій С. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності. Х.: Клуб сімейного дозвілля. 2018. 496 с.

Тема 10.

Українська діаспора та її внесок у розвиток державності та культури.

ТЕЗИ

- Поняття «українська діаспора»
- Основні хвилі еміграції.
- Культурна праця української діаспори у Західній та Центрально-Східній Європі.
- Канадська діаспора

- Розвиток української літератури на Американському континенті;
- Українська спілка образотворчого мистецтва у Торонто;
- Культурне життя української діаспори у Америці. Австралії, Німеччині.
- Особливості східної української діаспори.
- Внесок діячів української діаспори у становлення незалежної України.
- Українці у Великобританії та Франції;

ПЕРСОНАЛІЇ

- ✓ *Олександр Архипенко - скульптор-новатор, основоположник модернізму.*
- ✓ *Дмитро Чижевський – визначний історик, літературознавець та науковець.*
- ✓ *Євген Маланюк: Празька поетична школа.*
- ✓ *Олена Теліга – мужність та ніжність української поетки.*
- ✓ *Олег Ольжич і Юрій Клен – контексти творчості*
- ✓ *Оксана Лятуринська та її творчість;*
- ✓ *Квітка-Цісик – естрадна пісня;*
- ✓ *Олександр Кошиць – композитор,, диригент і хормейстер.*
- ✓ *Лео Мол – скульптор Леонід Молодожани;*
- ✓ *Марія Башкирцева та Софія Левицька;*

ОСНОВНА ТЕРМІНОЛОГІЯ

Діаспора, східна діаспора, західноєвропейська діаспора, дисиденти, Український Вільний університет, цілісність українського культурного простору, Празька поетична школа, Українська громада, українська література у Канаді.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Бойко О. Історія України. 7-ме вид. Київ, 2018. 720 с.
2. Вербицька П. Історія української культури: європейський контекст. Львів: Львівська політехніка, 2015. 304 с.
3. Плохій С. Брама Європи. Історія України від скифських воєн до незалежності. Харків: Клуб сімейного дозвілля. 2018. 496 с.
4. Історія української культури : навч. посіб. / В. Гром та ін. ; ред. В. Гром. Рівне : НУВГП, 2012. 288 с.
5. Гуменюк С.М. *Неогуманістичні проекти у контексті глобалізаційних процесів: виклики та перспективи.* Сучасні проблеми гуманітаристики: світоглядні пошуки, комунікативні та педагогічні стратегії: Матеріали VIII Всеукр. наук.-практ.конфер.Редкол. Бошицький Ю.Л., Українець С.Я. Рівне: РІКУП НАНУ, 2018.С.68-71.
<https://drive.google.com/file/d/1sOo3jHIVm8uj3F-HYyhb6woiaQwhlkfz/view>

ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ

Задіяна **100-бальна шкала оцінювання.**

- Підсумковий контроль (40 балів): виконання тестових завдань двох модульних контрольних робіт (М1 «Традиції державотворення в Україні: історія та сучасність» +20 б максимум; М2 +20 б. максимум) або тестовий залік (+40 б. максимум).
- З М1 та М2 бажаною є наявність самостійно законспектованих термінологічних словничків до тем - до 10 балів.
- Усний захист конспектів – до 10 балів.
- Поточний контроль (60 балів: до +45 б. за семінари

М1та М2 «Українська державність і культура у європейському полікультурному просторі»; +15б. М3 «Основи держави і права»):

- Оцінюється укладання тематичних конспектів, тестування (до 10 балів)
- Індивідуальне опитування, фронтальне опитування, виконання аудиторних індивідуальних завдань (до 20 балів)
- Виконання індивідуальних дослідницьких тем, розробка мультимедійних презентацій (до 20 балів максимум)

Додаткові бали

- Підготовка виступу на конференції, підготовка статті або тез до наукового збірника, участь в олімпіаді з історії України.
- Активна участь у культурних подіях університету та міста (відвідування виставкових експозицій, презентацій книг та альманахів, заходів, що проходять за участю кафедри журналістики та українознавства.
- Відвідування музеїв, виставок, театру, концертів і т. п. Заохочувальні бали (не більше 10 балів)

ЗМІСТ

1. Вступ.....	3
2. Методичні поради до виконання самостійної роботи ..	6
3. Змістовий модуль 1.....	7
4. Змістовий модуль 2.....	20
5. Оцінювання знань.....	35
6. Зміст	36